

Η «Ελπίδα» και τα τρία κακά της μοίρας μας: Το επιτελικό κράτος, οι αγορές και η ιδιωτική πρωτοβουλία

Του Πέτρου Σταύρου

Αναδημοσίευση από το *Commune*

Την προηγούμενη βδομάδα ολόκληρη η χώρα και ειδικότερα η νότια και ανατολική Ελλάδα «σφυροκοποούνται» από πρωτόγνωρα καιρικά φαινόμενα. Η κακοκαιρία με το όνομα «Ελπίδα» αποδείχθηκε εντονότερη της περσινής κακοκαιρίας με το όνομα «Μήδεια». Ας θυμηθούμε ότι η «Μήδεια» είχε χαρακτηριστεί ως «ο χιονιάς της εικοσαετίας». Η «Ελπίδα» όμως ξεπέρασε, τουλάχιστον στην νότια Ελλάδα, σε σφοδρότητα τα περσινά καιρικά φαινόμενα.

Ακόμα πιο τραγική, όμως, αποδείχθηκε η αντιμετώπιση της φετινής κακοκαιρίας από την περσινή αντιμετώπιση των αντίστοιχων φαινομένων. Το κεντρικό κράτος, η τοπική αυτοδιοίκηση, οι μεγάλες επιχειρήσεις ιδιωτικές ή ημι-δημόσιες ή τα ΣΔΙΤ σχήματα που διαχειρίζονται τις βασικές υποδομές και τα δίκτυα (οδικών αξόνων, ρεύματος – μέσων σταθερής τροχιάς κ.λπ.) κοινωνικού και οικονομικού εξοπλισμού του μητροπολιτικού κέντρου της Αττικής απέτυχαν πλήρως. Οι πολίτες-καταναλωτές (γιατί έτσι μας θέλουν να είμαστε) αυτών των μερικώς ή πλήρως ιδιωτικοποιημένων υπηρεσιών υπέστησαν αφάνταστη ταλαιπωρία. Σε πολλές περιπτώσεις κινδύνευσε και η υγεία τους αλλά και η ίδια η προσφορά των πρώτων βοηθειών. Τα αυτοκίνητα του ΕΚΑΒ δεν μπόρεσαν να εξυπηρετήσουν αρκετές επείγουσες κλήσεις ενώ βασικά νοσοκομεία έμειναν απροσπέλαστα, παρότι βρίσκονται σε βασικές οδικές αρτηρίες, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσουν πολλά προβλήματα τροφοδοσίας.

Δεν φταίει όμως μόνο η ιδιωτική εταιρεία που διαχειρίζεται την

Αττική Οδό. Η αλήθεια είναι πως τα αυτοκίνητα που εγκλωβίστηκαν στην πιο σύγχρονη οδική αρτηρία της Αττικής θα πάθαιναν το ίδιο αν κατάφεραν να απεγκλωβιστούν από αυτήν. Η Κατεχάκη, η Μαραθώνος, η Λαυρίου, η Μεσογείων, δρόμοι αρμοδιότητας της Περιφέρειας Αττικής, ήταν και αυτές φρακαρισμένες, ενώ όλες οι διαδημοτικές αρτηρίες γέμισαν από όπως όπως παρκαρισμένα και ακινητοποιημένα αυτοκίνητα.

Και σαν να μην έφταναν όλα αυτά, οι αυξημένες κοινωνικές ανάγκες σε κατανάλωση ενέργειας, που φυσιολογικά υπάρχουν σε τέτοιες αντίξοες συνθήκες, έλαβαν την κατάλληλη «ευαίσθητη» υποδοχή από την εγχώρια αγορά ενέργειας. Την Τρίτη 25 Ιανουαρίου 2022 η τιμή της Mwh ενισχύθηκε κατά 15,36% και εκτινάχθηκε στα 280,81 ευρώ ανά Mwh από 243 ευρώ που ήταν τη Δευτέρα 24 Ιανουαρίου. Την Τετάρτη 26 Ιανουαρίου η τιμή στην αγορά διαμορφώνεται στα 293,79 ευρώ ανά Μεγαβατώρα, αυξημένη κατά 4,62% έναντι της Τρίτης.

Σήμερα, δηλαδή, η ελληνική αγορά είναι η τέταρτη ακριβότερη πανευρωπαϊκά με ελάχιστη διαφορά από τις τρεις πρώτες θέσεις που καταλαμβάνουν η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Ουγγαρία. Τι και ποιος φταίει γι' αυτό το χάλι;

«Το επιτελικό κράτος κατέρρευσε»;

«Το επιτελικό κράτος κατέρρευσε», λένε σχεδόν όλα τα μέσα ενημέρωσης, ακόμα και τα ακραία φιλοκυβερνητικά. Όμως, τα πράγματα δεν είναι έτσι απλά και σύμφωνα με την συνηθισμένη αφήγηση των ΜΜΕ περί κράτους -επιτελικού ή ευρύτερου- που καταρρέει. Έχουμε άσχημα νέα! Κανένα κράτος και δη επιτελικό δεν καταρρέει. Τα «λάθη» και το «φταίξιμο» θα συνεχίζονται και θα ανακυκλώνονται σε συναινετικό υλικό στήριξης και συνέχισης της όποιας επιτελικότητας. Το επιτελικό κράτος δεν καταρρέει, αλλά αποτυγχάνει.

Το επιτελικό κράτος αποτυγχάνει γιατί υπερσυγκεντρώνει

εξουσίες στον πρωθυπουργό. Οι υπουργοί αποτελούν τους secretaries του πρωθυπουργού – προέδρου. Το επιτελικό κέντρο μοιάζει με προεδρικά πολιτικά συστήματα. Το σύστημα διακυβέρνησης είναι αυτοαναφορικό, και μονομερώς δίνει έμφαση σε ενδοκυβερνητικές διαδικασίες. Μοιάζει σαν να κοιτιέται συνεχώς στον καθρέφτη της εξουσίας για να αυτοεπιβεβαιώνει την κυριαρχία του. Η δημόσια διοίκηση έχει ατονήσει και εν μέρει αντικατασταθεί από δίκτυα εταιρικής σχέσης (μετακλητοί του ιδιωτικού τομέα, ιδιωτικές εταιρίες – παραχωρησιούχοι, υπεργολάβοι δημοσίων έργων, leasing) ή από αγοραίες διαδικασίες. Πώς μπορεί να μεταδοθεί μια πολιτική στρατηγική, από το προγραμματικό επίπεδο στους εκτελεστικούς βραχίονες, όταν οι συντονιστικές ανάγκες ενός τόσο ετερόκλητου εκτελεστικού περιβάλλοντος είναι τεράστιες και ανικανοποίητες; Πώς μπορεί να διορθωθεί ένα συστημικό λάθος όταν η βάση αλληλεπίδρασης των επιπέδων διακυβέρνησης έχει μεταφερθεί από τις έννοιες της αρμοδιότητας και των στόχων στις έννοιες της ανταλλαγής και της αυθόρμητης παραγωγής αποτελεσμάτων (εισαγωγή «οιονεί» αγορών στο εσωτερικό της παραγωγής δημοσίων αγαθών). Πώς μπορεί ο ΔΕΔΔΗΕ να εξασφαλίσει την απρόσκοπτη παροχή ρεύματος όταν έχει να συντονίσει ένα χαοτικό δίκτυο από ιδιωτικά συνεργεία υπεργολάβων; Πώς μπορεί να μεταδοθεί μια διοικητική εντολή μέσω των άπειρων συμβάσεων παραχώρησης;

Όμως, παραδόξως, η κάθε αποτυχία του «επιτελικού» κράτους χρησιμοποιείται σαν απόδειξη ότι η επιτελικότητά του δεν εφαρμόστηκε όπως θα έπρεπε, και άρα ως ευκαιρία για επανάληψη και γρήγορη ανασυγκρότησή του.

Η ταχύτατη απόδοση ευθυνών και ο προσωποποιημένος εντοπισμός των υπεύθυνων (υπουργοί, υφυπουργοί, CEO εταιρειών, μέλη των ΔΣ οργανισμών κ.λπ.) λειτουργούν ενισχυτικά για την επανάληψη του εγχειρήματος εγκαθίδρυσης της επιτελικότητας. Επιτελικό κράτος σημαίνει το κράτος που επιχειρεί ξανά και ξανά. Απόδοση ευθυνών σημαίνει ανασχηματίζουμε το υπουργικό συμβούλιο, σημαίνει διαλύουμε και επανασυστήνουμε ομάδες εργασίας, σημαίνει πολλαπλασιάζουμε τις επιτελικές συσκέψεις, σημαίνει

να αγοράζουμε ακριβό εμποτικό εξοπλισμό, σημαίνει να αποζημιώνουμε τους πολίτες-καταναλωτές, σημαίνει να παρέχουμε τη θεσμική δυνατότητα για δικαστικές προσφυγές εναντίον όσων εταιρειών δεν διαθέτουν, υποτίθεται, την κατάλληλη εταιρική ευθύνη.

Τι καταρρέει; Η καθημερινότητα των υποτελών τάξεων

Στο κεντρικό επίπεδο το επιτελικό κράτος αποτυγχάνει και επανασυστήνεται διαρκώς. Στο μικροεπίπεδο της κοινωνίας όμως, η συστημική ανικανότητα και η αποσύνθεση μεταφράζονται σε μια ζωή που βάλλεται από την κρατική αποτυχία, την ιδιωτική πρωτοβουλία και τις αγορές. Μια ζωή στη διαρκή αβεβαιότητα και ευάλωτη στο να αποδιοργανωθεί πλήρως από αιφνίδια γεγονότα, από απρόβλεπτες διαταραχές της αγοράς, από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, από μια περίεργη παρουσία – απουσία του κράτους που επιβάλλει έναν υποθεσμισμένο τρόπο και πλαίσιο ζωής.

Η καθημερινότητα των υποτελών τάξεων είναι αυτή που καταρρέει κάθε λίγο και λιγάκι, πράγμα που σημαίνει ότι η ευθύνη της εξασφάλισης μιας κάποιας σταθερότητας μετατίθεται στο άτομο. Το κράτος -και δη το επιτελικό κράτος- μας βοηθάει να αποκτήσουμε, ως άτομα και καταναλωτές, κάτι νέο που το λένε «ανθεκτικότητα».

Η ανθεκτικότητα δεν είναι αντίσταση και πολιτική πάλη εναντίον των αντιξοοτήτων της ζωής, αλλά ικανότητα προσαρμογής στη μιζέρια και την επικινδυνότητα. Είναι ικανότητα επιβίωσης και όχι πλούσια σε εμπειρίες και δυνατότητες, ζωή. Ανθεκτικότητα είναι η υποχώρηση από τη συλλογική δράση και την απαίτηση για την ανατροπή. Με το «κουτσά στραβά την βγάζουμε πέρα» κανένα επιτελικό κράτος δεν αλλάζει ούτε ανατρέπεται και όλη η διακινδύνευση ανήκει στις υποτελείς τάξεις της κοινωνίας.

